

ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLGİ OKURYAZARLIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

PROSPECTIVE TEACHERS' PERCEPTIONS OF INFORMATION LITERACY

МЕТОД НАБЛЮДЕНИЯ КАНДИДАТОВ В ПЕДАГОГИ К СВЕДЕНИЯМ О ГРАМОТНОСТИ

Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ**

Ayşe Ülkü KAN***

Ebru BOZPOLAT****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırma deseninde yürütülen araştırmanın çalışma grubunu Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümünde öğrenim gören 30 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubu, maksimum çeşitlilik örneklemesine göre belirlenmiştir. Araştırmanın verileri altı açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ile araştırma-inceleme yapma, problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini kazanacaklarını düşündükleri belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, ilköğretim bölümü, öğretmen adayı, eğitim fakültesi, öğretmenlik mesleği

ABSTRACT

The aim of this study is to explore prospective teachers' perceptions of information literacy. Study group of this qualitative research consists of 30 prospective teachers enrolled at the Department of Elementary Education in Cumhuriyet University. Maximum variation sampling technique was used to choose the study group and totally 30 prospective teachers were interviewed. Data of the study were collected through an interview form comprised of six open-ended questions. Content analysis was utilized to analyze the data.

* Bu çalışma 12-14 Eylül 2012 tarihlerinde Marmara Üniversitesi'nde düzenlenen 21.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Elazığ, nurigomleksiz@yahoo.com

*** Arş.Grv. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Elazığ, aulkukan@yahoo.com

**** Yrd. Doç. Dr. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Sivas, e.bozpolat@hotmail.com

Prospective teachers emphasized that they would gain the skills of making research, problem solving, creative and critical thinking.

Key words: Literacy, information literacy, department of elementary education, prospective teacher, education faculty, teaching profession

PEZЮME

Цель этой статьи, определять метод наблюдения кандидатов в педагоги к сведениям о грамотности. Для проведения качественного исследования, целевой группой были избраны 30 кандидатов в педагоги из группы начального образования педагогического факультета университета Джумхуриет. Целевая группа состояла из студентов разных направлений. Исследование проводилось т.н. речевыми формами из шести вопросов. Анализ данных проводился методом анализа содержаний. Этим было установлено отношение кандидатов в педагоги к приобретению навыков исследования, решению проблем, творчеству, критике.

Ключевые слова: Грамотность, начальное образование, кандидаты в педагоги, педагогический факультет, профессия педагога.

GİRİŞ

21. yüzyılda öğrenme, yaşam boyu öğrenme yönelimli, daha çok öğrenen merkezli ve sürekli gelişmeyi sağlayan bir değişim göstermektedir. Uzaktan öğrenme sistemleri göz önünde bulundurulduğunda, öğrenmede zaman ve mekân sınırlarının minimum düzeye indiği görülmektedir. Öğrenme artık daha çok kendi kendini yöneten ve öğrenme kaynaklarına sürekli erişimi gerektiren bir yapıya doğru evrilmektedir (Kılıç-Çakmak, 2010: 192). Bu durum bilginin bireylerin gerek akademik gerekse günlük yaşamlarında daha çok ve daha etkili bir yer edinmesine yol açmaktadır. Günümüzün bili çağı olarak nitelendirilmesi bu durumu daha belirgin biçimde ortaya koymaktadır. Bilgi çağı, bireylerin günlük hayatında bilginin daha merkezi bir konumda olmasını ve toplumsal yaşamın her alanında etkili olmasını beraberinde getirmektedir.

Bireylerin toplumsal yaşama etkin olarak katılımlarını ve yaşam kalitelerini arttırmayı sağlayabilecek becerilerin başında okuryazarlık becerisi gelmektedir (Gül, 2007: 17). Sonuna okuryazarlık sözcüğü getirilerek türetilen terimlere her geçen gün bir yenisi eklenmektedir. Bilgisayar okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, grafik okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, siyaset okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, yurttaşlık okuryazarlığı ve web okuryazarlığı bu konuda verilebilecek örneklerden bir kısmıdır (Snaveley ve Cooper, 1997: 12). Bunların yanı sıra finansal okuryazarlık, sağlık bakımı okuryazarlığı ve sosyal okuryazarlık gibi daha uzmanlaşmış alanlara yönelik okuryazarlık türleri de giderek popülerlik kazanmaktadır (Chang, Zhang, Mokhtar, Foo, Majid, Luyt, ve Theng, 2012: 20).

Günümüzde bilgi üretmek bilgiye sahip olmanın ve bilgiyi paylaşmanın önemi o denli artmış; bilgi miktarı ve çeşitliliği o kadar fazlaşmıştır ki içinde bulunduğumuz bu çağa bilgi çağı denilmeye başlanmıştır. Bilgi çağında bilgiye sahip olmanın ve bilgi üretmenin siyasi ve ekonomik getirileri her zamankinden daha fazladır. Buna bağlı olarak günümüzde bilgiyi arama ve etkili bir şekilde kullanma şeklinde tanımlanabilecek bilgi okuryazarlığının

önemi de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Başaran, 2005: 163). İçinde yaşadığımız bilgi çağında başarılı olabilmek için iyi bir bilgi tüketicisi olmak, bilgiyi bulmak ve kullanma becerilerine, diğer bir deyişle bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olmak gerekmektedir. Bilgi okuryazarlığı bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır ve yaşam boyu öğrenmenin temel taşıdır (Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2002a: 21). Sürekli artan bilgi ve buna paralel olarak da kişilerin öğrendiklerinin kısa zaman içerisinde geçerliliğini yitirmesi bireylerin yaşam boyu öğrenen kişiler olmasını gerektirmektedir (Polat, 2005: 32).

Aktif ve katılımcı öğretim yönteminin geçerlilik kazanması ile beraber kaynağa dayalı öğretim, soruna dayalı öğretim ve esnek öğretim gibi eğitim modelleri ön plana çıkmıştır. Bu modeller araştırma ve bilgiye dayalıdır. Bu modellerde kişilere bilginin elde edilmesinden kullanımına ve iletimine kadar olan sürece ilişkin bazı becerilerin kazandırılması ön plandadır. Bu becerilerin karşılığı olarak son dönemlerde bilgi okuryazarlığı ortaya çıkmıştır (Polat, 2004: 275). Bilgi okuryazarlığı, bireyin bilgiyi bulmaktan kullanmaya kadarki sürede ortaya koyduğu yeteneklerinin tamamıdır (Kızılaslan, 2007: 21). UNESCO'nun tanımlamasına göre bilgi okuryazarlığı bireylerdeki kendi bilgi ihtiyaçlarını fark etme, ulaştığı bilginin niteliğini belirleme ve değerlendirme, bilgiye erişme ve saklama, bilgiyi etkili ve etik biçimde kullanma, bilgiyi yeni bir duruma uydurarak kullanma kapasitesi olarak ifade edilmektedir (Hennessey, 2009: 2).

Bilgi patlaması ile bilgi miktarındaki artış hızlanarak bilginin önemi artmıştır. Böylece bilgiye erişim önem kazanmış ve ilgiler bilgilere göre yönelmiştir. Toplumlar bilgiye yapılan yatırımlarla geleneksel toplum yapılarından farklı olarak bilgi toplumu düzeyine çıkmaya doğru yol almaktadırlar. Bu düzeye ulaşma aşamasında üç faktör ön plana çıkmaktadır. Bunlar; bilgiyi üretme aşaması, bilgiyi tüketme aşaması ve karmaşık problemlerin çözülmesinde bilginin üst düzey kullanımı aşamasıdır. Bu üç aşamanın temelinde ise öncelikle bilgiye erişmesi gerekmektedir (Aldemir, 2003: 271).

Bilgi okuryazarlığına ilişkin alternatif yaklaşımlar son yıllarda giderek daha fazla artış göstermektedir. Öğrencilerin akademik çalışmaları için uygun bilgiye nasıl ulaştıkları, değerlendirdikleri ve bu bilgileri birbiri ile bütünleştirebildiklerine ilişkin çalışmalar, bilgi okuryazarlığını ölçmede yeni metotların ve araçların geliştirilmesine yol açmıştır. Özellikle öğrencilerin becerilerini ortaya koyabilecek performans ve otantik değerlendirmeler giderek popülerlik kazanmaktadır (Hoffmann ve LaBonte, 2012: 71). Günümüzde, bilgi okuryazarlığı bağlamında, bireylerin eğitim hayatlarında başarılı olmaları şu noktalarda yeterli olmalarına bağlıdır: Bilgiye ulaşmada kütüphaneyi kullanmanın yanı sıra web araştırma araçlarını da etkili biçimde kullanabilmeli, ulaşılan bilgiyi hem nitelik hem de uygunluk açısından değerlendirebilmeli ve bilgiyi araştırma sorularına cevap verebilecek biçimde kullanabilmelidirler (Kinikin ve Hench, 2012: 86).

Bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme, anlamlandırabilme ve bireylerin sorumluluklarında aktif rol almalarını amaçlamaktadır (Kızılaslan, 2007: 1) Bilgi okuryazarlığı, farklı formatlarda sunulan bilgiyi alıp istenilen şekle çevirip kullanmayı da içermektedir (Argon, Öztürk ve Kılıçaslan, 2008: 15). Bilgiye yatırım yapan, bilgi üreten ve istediği bilgiyi istediği şekilde hedef kitlesine ulaştıran devletler, kurumlar veya kişiler daha başarılı olmakta, rakiplerini kolayca alt edebilmekte; özellikle devletler sahip oldukları ve ürettikleri bilgi miktarına paralel olarak siyasi ve ekonomik birçok fayda sağlamaktadırlar (Başaran, 2005: 168). Bilgi okuryazarlığının beş temel bileşeni bulunmaktadır. Bunlar temel okuryazarlık, kütüphane okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı ve görsel okuryazarlıktır (Ferguson, 2003: 8). Bilgi okuryazarlığı tüm diğer okuryazarlık

türlerini etkileyen ve destekleyen bir özelliğe sahip olduğu için bilgi okuryazarlığı becerilerinin yardımıyla bir bireyin diğer okuryazarlık becerilerini geliştirmesi ve yeterli düzeylerini artırması mümkündür (Kurbanoglu, 2010: 739).

Bilgi toplumları, yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip bireylere ihtiyaç duyduğu için yaşam boyu öğrenmenin temelini oluşturan bilgi okuryazarlığı becerilerinin günümüz toplumu bireylerine erken yaşlarda kazandırılmaya başlanması oldukça önemlidir. Bu nedenle bilgi okuryazarlığının her düzeyden eğitim kurumunda eğitim programlarının bir parçası haline getirilmesi gerekmektedir (Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2002a: 21). Çünkü eğitim sürecinde bireylerin karşılaşacakları farklı durumlar kendilerinde bilgi okuryazarlığı düzeyinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bu görüşe paralel olarak Ferguson (2003: 5) da bilgi okuryazarlığının modern eğitimin temel paradigmasını yansıttığını belirtmiştir.

Bireylerin bilgi okuryazarlığı becerilerini kazanmasında en önemli rol eğitim kurumlarına düşmektedir. Eğitimli kişi gündelik ve mesleki yaşamında karşılaştığı sorunları çözmeye gereksinim duyacağı yeterliliklere sahip olması gereken kişi olduğu için günümüz toplumunda eğitim kurumları, mevcut bilgileri doğrudan aktarmak yerine, bilgi okuryazarlığı becerilerinin öğrencilere kazandırılmasından sorumludur (Polat, 2004: 262). Bu çerçevede günümüz okulları geleneksel işlevlerinin dışında, farklı ve yeni işlevler üstlenmektedir. Artık okullardan bireylere günün koşulları gereği ihtiyaç duyulan nitelikleri kazandıran kurumlar olarak bakılmakta ve okullara yeni anlamlar ve görevler yüklenmektedir. Bu doğrultuda, bireyleri geleneksel okuryazarlık becerisi dışında, yeni okuryazarlık becerileri ile donatmak giderek daha çok öne çıkarmakta ve hatta bu durum okullar için zorunlu hale gelmektedir.

Eğitimdeki hedeflerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinin ilk basamağını bilgi okuryazarlığı yetkinliği oluşturmaktadır (Kızılaslan, 2007: 22). Bireylerin sorun çözmeye ve karar vermede gereksinim duydukları bilgiyi bulmaları, elde etmeleri ve değerlendirerek kullanmaları bilgi okuryazarı olmalarına bağlıdır. Bilgi okuryazarı bireylerin oluşturduğu bir toplumu oluşturmak da eğitim kurumlarının başlıca sorumlulukları arasındadır (Polat, 2004: 275). Eğitim ve öğretim kurumları, öğrenmeyi öğrenen ve öğrendiklerini paylaşabilen bireyler yetiştirebilirlerse sağlam bir gelecek ve yaşanılabilir bir hayat yapılandırabilirler (Kızılaslan, 2007: 1). Bütün bu görüşlerden hareketle bu çalışmada, geleceğin yetiştiricisi olacak öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeylerine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarının geliştirilmesine, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Nitel çalışma yöntemine uygun olarak yürütülen araştırma olgubilim (fenomenoloji) desenine göre desenlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2006: 72) olgu bilim deseninin araştırmacıların farkında oldukları ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadıkları konular üzerinde gerçekleştirmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Buradan

hareketle bu çalışmada öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığına ilişkin görüşleri alınmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Olgubilim desenine uygun biçimde yürütülen çalışmalarda araştırma grubunun araştırmanın merkezindeki olguyu yaşadığı düşünülen ve bu olguyu dışarıya yansıtabilecek bireyler arasından seçilmesi önerilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72). Bu nedenle öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığına ilişkin görüşlerini belirlemede, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü'nde yer alan beş ana bilim dalı ve Türkçe Eğitimi Bölümü son sınıflarında öğrenimlerine devam eden öğretmen adaylarından seçilen bir grup verilere kaynaklık etmiştir. Farklı her anabilim dalından beşer öğretmen adayı olmak üzere toplam 30 öğretmen adayı çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme biçimindeki temel amaç çeşitlilik gösteren durumlarda ne tür ortaklık ve benzerliklerin olduğunu göstermektir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 109). Buna göre katılımcıların 10'u erkek, 20'si kızdır. Bölüm açısından Okul Öncesi öğretmenliği, Sınıf öğretmenliği, Fen Bilgisi öğretmenliği, İlköğretim Matematik öğretmenliği, Sosyal Bilgiler öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinin her birinden beş öğretmen adayı çalışma grubunda yer almıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışmada görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış altı sorudan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki sorular oluşturulurken öncelikle bilgi okuryazarlığı kavramı, bunun kapsamı, günümüzdeki yeri ve önemine ilişkin alan yazın incelenmiştir. Bu doğrultuda bilgi okuryazarlığının günümüzde giderek öne çıkan başka okuryazarlık türleri arasındaki yeri, bireyler için bilgi okuryazarı olmanın önemi, gerekliliği incelenmiş ve iyi bir bilgi okuryazarı olmanın bireylere kazandıracığı yararlar ile bilgi okuryazarı olmada karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır.

Hazırlanan görüşme formu uzman görüşü doğrultusunda, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri bölümünde üç öğretim üyesinin görüş ve değerlendirmelerine sunulmuş ve uzmanlar tarafından değerlendirildikten sonra gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak son şekli verilmiştir. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için dikkate alınan ölçütler şunlardır: öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

Bu çalışma sonucunda geliştirilen sekiz adet yarı yapılandırılmış soru Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde üç öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda sorulardan ikisi çıkarılmış, diğer sorularda da ifade ediliş açısından bazı düzeltme ve düzenlemeler yapılmış ve sonuç olarak yarı yapılandırılmış altı sorudan oluşan bir görüşme formu elde edilmiştir. Son şekli verilen sorular öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığını nasıl algıladıklarına, bilgi okuryazarlığının önemine, kendilerine kazandıracığı becerilere, bilgiye ulaşma yollarına, bilgiye ulaşmada yaşanan sorunlara ve bilgiyi paylaşma yollarına ilişkin görüşlerine yöneliktir.

Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için dikkate alınan ölçütler şunlardır: Katılımcıların gönüllü olmaları araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği açısından

önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle öğretmen adayları arasından araştırmaya gönüllü olanlar katılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının kendilerini daha rahat hissedip sorulara samimi ve gerçekçi cevap vermelerini sağlamak amacıyla isimlerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi, araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması ve katılımcı teyidi nitel araştırmada geçerliği sağlayan diğer önemli ölçütlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bunun nedeniyle araştırmada elde edilen görüşler detaylı olarak ortaya konulmuş ve daha sonra öğretmen adaylarının kendilerine okutulurken görüşlerinin aynen yansıtılıp yansıtılmadığını teyit etmeleri istenmiştir. Görüşlerin bulgular kısmında doğrudan aktarım yoluyla gösterilmesi araştırmanın güvenilirliğini sağlayan önemli bir ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle öğretmen adaylarının görüşleri hiçbir değişiklik yapılmadan, aynen ifade ettikleri biçimde kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırma desenine uygun olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz daha önceden araştırma sorularıyla belirlenmiş temalara göre verilerin özetlenmesi ve yorumlanmasına dayalı bir çözümleme tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224). Bu çerçevede veriler kodlanmış, sınıflamalar yapılmış ve kod ile temalar düzenlenmiştir. Bu işlemlerin ardından bulgular tanımlanarak yorumlanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin frekans dağılımları önem sırasına göre yükleme sayıları dikkate alınarak tablolar halinde sunulmuştur. Çizelgelerin yorumlanmasında öğretmen adaylarından doğrudan alıntılar yapılarak görüşler sunulmuş ve bu görüşler değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ile ilgili görüşlerine ilişkin çözümlemeler yapılarak bir kod listesi oluşturulmuştur. Bu kod listesi incelenerek uygulama sürecine ilişkin altı ana tema belirlenmiştir. Bu ana temalar, “Bilgi Okuryazarlığı Kavramı”, “Bilgi Okuryazarlığının Önemi” “Bilgi Okuryazarlığının Kazandırdığı Beceriler”, “Bilgiye Ulaşma Yolları”, “Yaşanan Sorunlar” ve “Bilgiyi Paylaşma Yolları” olarak sıralanmaktadır. Ana temalara ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır. Öğrencilerin kodlanmasında kullanılan ilk ifade (Ö) öğrenciyi, bunu ardından kullanılan rakam ise öğrenci sırasını belirtmektedir. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı kavramının kendilerine ne ifade ettiğine ilişkin görüşleri Çizelge 1’de yer almaktadır.

Çizelge 1: Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığını nasıl algıladıklarına ilişkin görüşleri

Bilgi okuryazarlığı kavramı	f
Bilgiye ulaşma	22
Bilgiyi kullanma	17
Bilgiyi analiz etme/sentezleme	9
Bilgiyi değerlendirme	8
Bilgiyi yorumlama/anlama	8

Bilgiyi iletme/paylaşma	5
Bilgi gereksiniminin farkında olma	5
Bilgiyi düzenleme	4
Toplam	78

Öğretmenler adaylarının bilgi okuryazarlığı kavramını nasıl algıladıklarına ilişkin görüşleri analiz edildiğinde en çok bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanmaya vurgu yaptıkları görülmüştür. Daha sonra bilgiyi analiz etme/sentezlemenin geldiği dikkat çekmektedir. Daha az vurgunun yapıldığı kodlamalar ise bilgiyi değerlendirme, bilgiyi yorumlama/anlama, bilgiyi iletme/paylaşma, bilgi gereksiniminin farkında olma ve bilgiyi düzenlemedir. Buna göre öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığına ilişkin fikir sahibi oldukları ve bilgi okuryazarlığına ilişkin temel bileşenlerin farkında oldukları düşünülebilir. Bu konuda bir öğretmen adayının **Ö-1**, “Çeşitli kaynaklar aracılığıyla, eksikliğini hissettiği bilgiye ulaşabilme, bilgiyi analiz edebilme, değerlendirebilme, düzenleyebilme ve kullanabilme yeteneğini ifade eder bence.” biçimindeki görüşü konu özetler niteliktedir. Bir başka öğretmen adayı da **Ö-4**, “Bilgi okuryazarlığı, bilgiyi nasıl elde edebileceğini bilme, bu bilgiyi kullanabilme, kendisine lazım olan bilgiyi diğer bilgilerden ayırt edebilmedir.” Diyerek bilgi okuryazarlığında önemli gördüğü konulara vurgu yapmıştır. Bu görüşlerden de hareketle öğretmen adaylarının konuya ilişkin zihinlerinde canlandırdıkları en önemli iki kavramın bilgiyi ulaşma ve bilgiyi kullanma olduğu söylenebilir. Bilgi okuryazarlığı bilgiyi etkin kullanmayı; bilgiyi kullanma da bilgiye ulaşmayı gerektirmektedir. Üzerinde durulan bir diğer konu bilgi okuryazarlığının önemine ilişkindir. Çizelge 2’de öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığının önemine ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 2: Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığının önemine ilişkin görüşleri

Bilgi Okuryazarlığının Önemi	f
Bilgi çağına ayak uydurmak	13
Doğru kaynaktan doğru bilgiye ulaşmak için	8
Bilgiyi kullanabilmek	8
Bilinçli ve bilgili toplumun oluşması	5
Bilgiyi değerlendirmek	5
Bireysel gelişim sağlamak	3
Yaşam boyu öğrenme	3
Bilginin doğru paylaşımı	1
Toplam	46

Öğretmenler adaylarının bilgi okuryazarı olmanın önemine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde özellikle bilgi çağına ayak uydurmak, doğru kaynaktan doğru bilgiye ulaşmak ve bilgiyi kullanabilmek gibi konuları daha yoğun vurguladıkları görülmektedir. Bununla birlikte bilinçli bir toplum yapısının oluşması, bilgiyi değerlendirmek, bireysel gelişim, yaşam boyu öğrenme ve bilginin doğru biçimde paylaşılması da öğretmen adaylarının vurguladıkları diğer başlıklar olmuştur. Öğretmen adaylarının görüşleri

incelendiğinde **Ö-2**, “Günümüzde sürekli değişen şartlar sonucu eğitim öğretim hayatımızda aldığımız bilgiler bizim için yetersiz kalıyor. Kendimiz araştırmayıp öğrenmeyince çağı gerisinde kalıyoruz. Çağa ayak uydurmamız ve kendimizi geliştirmek için bilgi okuryazarı olmamız gerekiyor. Buda bizim okul dışında sürekli araştırmacı olmamızı, hayatımız boyunca öğrenmemiz gereğini ortaya çıkarıyor.” biçiminde bir görüşün yer aldığı ve gerek çağa ayak uydurmak gerekse bireysel gelişim sağlamak açısından bilgi okuryazarlığının önemli olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bir başka öğretmen adayı ise toplumsal açıdan durumu vurgulayarak **Ö-16**, “Bilgi okuryazarı oranının artmasının, daha bilinçli bir toplum oluşmasında büyük oranda katkı sağlayacağını düşünüyorum.” biçiminde görüşünü ifade etmiştir. Bütün bu görüşler ışığında bilgi okuryazarı olmada bireylerin en fazla önemsedikleri noktanın bilgi çağının gerisinde kalmamak olduğu görülmektedir. Gelişen dünyada değişim bu kadar hızlıyken geleceğin eğitimcisi olacak öğretmen adaylarının da bu duruma vurgu yapmış olmaları; aynı zamanda gerek bireysel gerekse toplumsal kaygılar güderek ve yaşam boyu öğrenmeyi önemseyerek bilgi okuryazarlığının önemini vurgulamış olmaları dikkat çekicidir. Araştırma kapsamında incelenen bir diğer konu bilgi okuryazarlığının bireye kazandıracığı becerilere ilişkindir. Çizelge 3’te öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığının kazandıracığı becerilere ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 3:Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığının kazandıracığı becerilere ilişkin görüşleri

Kazanılacak Beceriler	f
Araştırma yapma/kaynak tarama	14
Problem çözme	9
Eleştirel düşünme	8
Yaratıcı düşünme	7
Analiz yapma	7
İletişim kurma/kendini ifade etme	6
Bilgiyi etkili kullanma	5
Bilgiyi transfer etme	2
Bilgiye hızlı ulaşma	2
Yansıtıcı düşünme	1
Bilgi üretme	1
Toplam	65

Çizelge 3’te araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığının kendilerine kazandıracığını düşündükleri beceriler görülmektedir. Bu bağlamda en fazla yüklemeye yapılan beceri araştırma yapma/kaynak taramadır. Başka bir ifade ile öğretmen adaylarının bilgi okuryazarı olmanın kendilerine araştırma yapma becerisini kazandıracığını ve beraberinde konuya ilişkin kaynak taramasını nasıl yapacaklarını öğreteceğini düşündükleri söylenebilir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, analiz yapma gibi becerileri kazanacaklarını düşündükleri görülmektedir. Bütün bu beceriler göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının bilgi okuryazarı olma ve ‘düşünme’ arasında

bağlantı kurdukları söylenebilir. Bu durum bilgi okuryazarı olmayla zihinsel becerilerden biri olan düşünmenin ve farklı düşünme becerilerinin bağlantısı olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Yine öğretmen adayları bilgi okuryazarı olma ile iletişim kurma ve kendini ifade etme becerisi arasında da bağlantı kurmuşlardır. Bu durum edinilen bilgilerin paylaşılması ya da bilgiye ulaşmada farklı veri kaynaklarına ulaşmada iletişim süreçlerinden yararlanmanın zorunlu olduğu ve bunun da öğretmen adayları tarafından kazanılması gereken bir beceri olduğu biçiminde yorumlanabilir. Bütün bunlara ek olarak bilgiyi etkili kullanma, bilgiyi transfer etme, bilgiye hızlı ulaşma ve bilgi üretme gibi becerilerin de bilgi okuryazarlığı sürecinde gelişeceği ifade edilmiştir.

Bilgiye ulaşma yolları, bilginin kullanılması ve yeni bilginin üretilmesi gibi komplike bir sürecin bilgi okuryazarlığının kazanılması sürecinde kazanılacak beceriler olduğu öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda ortaya konmuştur. Bu boyuta referans olacağı düşünülen görüşlerden biri **Ö-17**, “*Bilgi okuryazarı olan bireylerin; iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin daha gelişmiş olduğunu düşünüyorum. Bilgi okuryazarı olan bireyler hızla değişen çevreye daha kolay uyum sağlayabilir, daha üretken becerilere sahip olduğunu düşünüyorum. Ayrıca elde ettikleri bilgileri etkili bir şekilde kullanabilen bireyler olduğunu düşünüyorum.*” biçimindedir. Bir diğeri ise **Ö-24**, “*Bilgi okuryazarlığı ile birey araştırma yapma ve yaşam boyu öğrenme becerisini kazanır. Dünyayı ve çevresini daha iyi anlar. Diğer insanların bakış açısından farklı olarak yaratıcı bir düşünce becerisine sahip olur ve eleştirel bir bakış açısı kazanır.*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu görüşlerden de anlaşıldığı gibi araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarının gerek bilgi okuryazarlığına ilişkin gerekse bu süreçte kazanılabilecek becerilere ilişkin fikir sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

Bilgi çağında birey ve toplumun geleceği; bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, analiz etme, yorumlama, üretme vb. becerilerine bağlıdır. Bu becerilerin kazanılması ve hayat boyu sürdürülmesi ezberlemeyi değil, çağdaş bir eğitimi gerektirmektedir. Eğitim aracılığıyla da araştıran, sorgulayan, problem çözebilen, eleştiren, yorum yapabilen yani bilgi okuryazarı olarak evrilen bireyler yetiştirmek hedeflenmelidir. Üzerinde durulan bir başka konu öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada tercih ettikleri yolları belirlemeye dönüktür. Çizelge 4’te öğretmen adaylarının bilgiye ulaşma yollarına ilişkin görüşleri sunulmaktadır.

Çizelge 4: Öğretmen adaylarının bilgiye ulaşma yollarına ilişkin görüşleri

Bilgiye ulaşma yolları	f
İnternet	21
Medya (Tv-Radyo-Gazete-Dergi)	21
Kitap	15
Kütüphane	11
Makale	7
Uzman kişi	7
Ansiklopedi	4
Toplam	86

Çizelge 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının bilgiye ulaşma yollarını sıraladıkları görülmektedir. Buna göre en fazla vurgulanan bilgi kaynaklarının internet ve medya olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte kitap, kütüphane, makale, uzman kişi ve ansiklopedi yine üzerinde durulan diğer bilgi kaynaklarıdır. Bilindiği gibi gelinen zamanda iletişim haberleşme ve bilgi paylaşımı web üzerinden gerçekleşmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının en yüksek oranda interneti bilgiye ulaşma yolu olarak göstermeleri doğal karşılanmalıdır. Bunun yanında ansiklopediye yapılan vurgunun en az düzeyde olması da bir başka dikkat çekici durumdur. Ancak özellikle internetin kullanımı ve internet kullanımına bağlı olarak arama motorlarının bilgiye ulaşmada temel yol olarak tercih edilmesi özellikle ansiklopedi gibi basılı bilgiye ulaşma yollarının daha az tercih edilmesine neden olmuştur. Bütün bu görüşleri destekleyeceği düşünülen ve öğretmen adaylarının ifade ettiği görüşlerden bazıları **Ö-4**, “Günümüzde en çok kullanılan bilgiye ulaşma yolu internettir. Hızlı bir şekilde birçok kaynağa ulaşılmakta ve bu konuyla ilgili birçok çalışma elimize geçmektedir. Konu hakkında yazılan bilimsel kitaplarda kullanılan diğer bir yoldur. Araştırılan bir bilgi hakkında bilen bir çevreden yardım almakta faydalı olmaktadır.”, **Ö-7**, “Öncelikle sağlıklı internet ortamından araştırırım, güncel makaleleri okurum araştırdığım bilgiyle ilgili güncel kitap ve yayınları takip ederim.”, **Ö-14**, “Öncelikle daha güvenilir olduğu için ilk tercihim kitaplar. Bunun için kendi kitaplığımda yoksa kütüphaneleri kullanıyorum. Daha sonrasında sosyal medyayı aktif olarak kullanıyorum. Google akademik, değişik arama motorları ve hatta twitter gibi sosyal ağları bilgi edinmek için kullanıyorum.” biçimindedir. Görüşlerden ve yapılan yüklemelerden anlaşıldığı gibi öğretmen adaylarının bilgiye ulaşma yollarında internet öncelikli tercihlerindedir. Bu durumu interneti kullanarak bilgiye ulaşımın kolay olmasına bağlamak mümkündür. Yine internetle aynı oranda medyanın etkisi de vurgulanarak televizyon, radyo, gazete ve dergilerin de önemsendiği ifade edilmiştir. Çalışmada araştırılan bir başka konu bilgiye ulaşmada yaşanan sorunları belirlemeye dönüktür. Öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri Çizelge 5’te görülmektedir.

Çizelge 5: Öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri

Bilgiye ulaşmada yaşanan sorunlar	f
İnternet bilgilerinin güvenilir olmaması	23
Kütüphanelerin ve kaynakların yetersizliği	13
Anahtar kelime belirleyememe	3
Toplam	39

Çizelge 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri dikkat çekmektedir. Bu bağlamda en fazla yüklemenin internet bilgilerinin güvenilir olmamasına yapıldığı görülmüştür. Bununla birlikte Kütüphanelerin ve kaynakların yetersiz oluşu da üzerinde durulan bir başka sorunlu durumdur. Yine internetten bilgiye ulaşmada kullanılacak anahtar kelimeyi belirlemede de sıkıntılar yaşandığı öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir. Bu durumu açıklayacağı düşünülen örnek görüşlerden bazıları **Ö-13**, “..tek sorunun aramak istediğim

bilginin anahtar kavramlarını tespit etmek zor oluyor.”, Ö-17, “Bilgiye ulaşmada kütüphanelerin ve kütüphanelerde bulunan kitapların yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bilgiye ulaşmada bazen kaynak yetersizliği sorunu yaşıyorum.”, Ö-18, “...internette ulaşılan bilgi ise daha hızlı fakat doğruluğu şüpheli, bu sebeple bilgiyi edindiğimiz sayfanın güvenilirliğini bilmemiz gerekir.” şeklindedir. Bu görüşlerden de anlaşıldığı üzere öğretmen adaylarının sıkıntı yaşadıkları durumlar yine bilgiye ulaşmada en fazla kullanmayı tercih ettikleri internet merkezlidir. Çünkü her türlü bilgiye açık olan internet ortamında birçok yanlış ve eksik bilgi de yer alabilmektedir. Teknolojideki hızlı gelişmeler ve üretilen bilgideki artış bir yandan olumlu sonuçları bir yandan da tehditleri beraberinde getirmektedir. Bu yüzden internetten bilgi alırken dikkat etmek, bilginin güvenilir kaynaktan elde edildiğine emin olmak önemlidir. Basılı olarak yayınlanmış olan bilgiler, nitelik ve güvenilirlik açısından çeşitli denetimlerden geçmiş bilgilerdir. Ancak internette yayınlanan bilgiler için söz konusu durum geçerli değildir. Bu nedenle, internetten hızlı ve kolayca ulaşılan bilgilerin güvenilirlik ve geçerliliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Öğretmen adaylarının bilgiyi paylaşma yollarına ilişkin görüşleri ise Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 6: Öğretmen adaylarının bilgiyi paylaşma yollarına ilişkin görüşleri

Bilgiyi paylaşma yolları	f
İnternet/sosyal medya aracılığıyla	30
Yazılı/görsel materyaller hazırlayarak	16
Sözlü iletişim kurarak	11
Toplam	57

Çizelge 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının edindikleri bilgiyi paylaşmada en fazla interneti/sosyal medyayı kullandıkları bununla birlikte özellikle ödev ve sunum benzeri konularda yazılı/görsel materyaller hazırladıkları ve bilgi paylaşımında yine sözlü iletişim kurmanın önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının araştırmanın daha önceki bulgularında da belirttiği gibi bilgiye ulaşmada en fazla tercih ettikleri interneti yine ulaştıkları bilgiyi paylaşmada da tercih ettikleri düşünülebilir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden bu konuya referans olarak gösterilebilecek örneklerden bazıları, Ö-1, “*Sanal ortamda paylaşırım.. Bunun haricinde sunumlar aracılığıyla ve yakın çevremle doğrudan iletişime geçerek paylaşıyorum.*”, Ö-17, “*Elde ettiğim bilgileri sözlü olarak ya da yazılı olarak paylaşırım. Bazen bir ödev, rapor şeklinde bazen power point sunusu, video, resim şeklinde paylaşırım. Bazen bir sohbet sırasında bazen de bir tartışma içerisinde bilgimi diğer kişilerle paylaşırım.*” Ö-21, “*Bilgileri paylaşmada sosyal medyayı kullanmayı severim, çünkü anında ve birçok kişiye ulaşabiliyorsunuz. Aynı zamanda meraklı bir kişi olmam bana çevremdekilerin de meraklı olduğunu hissettirir ve öğrendiğim şeyleri anında paylaşmak isterim ve anlatırım...*” biçimindedir. Bilgiyi paylaşmak isteyen birey bilgiyi hangi ortamda paylaşacağını, kullanacağı araç-gereci, hedef kitleyi iyi değerlendirmeli ve en uygun paylaşma yolunu tercih etmelidir. Yapılan araştırmada öğretmen adayları bilgiyi paylaşma yollarını ifade ederken internet ve sosyal medyayı daha çok kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum sanal ortam, bilgisayar, internet aracılığıyla bilgiyi daha çok kişiyle paylaşmayı sağlandığından tercih edildiği şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü'nde yer alan beş ana bilim dalı ve Türkçe Eğitimi Bölümü son sınıflarında öğrenimlerine devam eden 30 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede öncelikle katılımcıların bilgi okuryazarlığı kavramını nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen adayları bilgi okuryazarlığını bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, bilgiyi analiz/sentez etme, bilgiyi değerlendirme, bilgiyi yorumlama, bilgiyi iletme, bilgi gereksiniminin farkında olma ve bilgiyi düzenleme olarak açıklamışlardır. Bununla birlikte en fazla üzerinde durulan nokta, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanmadır. Bunlara paralel olarak bilgi okuryazarlığının bireyin kendi bilgi ihtiyacını fark etmesi, ulaştığı bilginin niteliğini belirlemesi ve değerlendirmesi, bilgiye erişmesi ve saklaması, bilgiyi etkili ve etik biçimde kullanması, bilgiyi yeni bir duruma uydurarak kullanabilme kapasitesi olarak tanımlandığı bilinmektedir (Hennessey, 2009). Ancak yapılan bir araştırmada, öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığına ilişkin eğitim gereksinimi hissettikleri ve böyle bir eğitim almaya istekli oldukları belirlenmiştir (Aldemir, 2004).

Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarı olmanın önemine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde bilgi çağına ayak uydurmak, doğru kaynaktan doğru bilgiye ulaşmak, bilgiyi kullanabilmek, bilinçli ve bilgili toplumun oluşması, bilgiyi değerlendirmek, bireysel gelişim sağlamak, yaşam boyu öğrenme ve bilginin doğru paylaşımı gibi konuların önemsendiği görülmüştür. Bu noktada, öğretmen adaylarının en fazla bilgi çağına ayak uydurmayı vurguladıkları dikkat çekmektedir. Kurbanoğlu ve Akkoyunlu (2002b), çağın gereksinim duyduğu becerilere sahip bilgisayar ve bilgi okuryazarı bireyler yetiştirmede eğitim kurumlarının rolünün büyük olduğunu ifade etmektedir. Eğitim kurumları kadar eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin de bu süreçte önemli rolleri bulunmaktadır. Geline çağda, öğretmenlerin niteliği pek çok farklı dinamikle özdeşleştirilebilir. Ancak bilginin yoğun biçimde üretilir, yayılır ve paylaşılır olduğu bu günümüzde nitelikli öğretmen kavramının çok bilenden ziyade bilgiye nasıl ulaşacağını bilene dönüştüğü görülmüştür (Adıgüzel, 2011).

Araştırma ile ulaşılan bir diğer sonuç; öğretmen adaylarının bilgi okuryazarı olma sürecinde kazandıkları becerilere ilişkindir. Bu bağlamda öğretmen adayları araştırma yapma/kaynak tarama, problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, analiz yapma, iletişim ve kendini ifade etme becerisi, bilgiyi etkili kullanma, bilgiyi transfer etme, bilgiye hızlı ulaşma, yansıtıcı düşünme ve bilgi üretme gibi becerilere odaklanmışlardır. Bu beceriler genel itibariyle değerlendirildiğinde hem araştırma yapmaya, bilgiye ulaşarak onu kullanmaya dönük beceriler hem de özellikle üst düzey düşünmeye dönük beceriler olduğu ifade edilebilir. Buradan hareketle bilgi okuryazarlığının bireylere pek çok kompleks beceriyi kazandırdığı ve bunların etkili biçimde kullanılmasını sağladığı düşünülebilir. Aldemir (2004)'e göre bilgi okuryazarlığının temelinde eleştirel düşünme becerisi yatmaktadır. Çünkü eleştirel düşünme süreci içerisinde farklı bilgilerin değerlendirilmesi, gerekli ve gereksiz bilginin ayırt edilmesi yatmaktadır. Kurbanoğlu ve Akkoyunlu (2002b) ise bilgi okuryazarı olan bireylerin bilgi gereksinimlerini farkettilerini, bu gereksinimi tanımlayabildiklerini, bilgiye ulaşarak değerlendirebildikleri ve etkili biçimde kullanabildiklerini ifade etmektedirler. Buna ek olarak bilgisayar etkili biçimde kullanabilme de bilgi okuryazarı olmak için gerekli görülmektedir (Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2002b). Yine gerek Demiralay ve Karadeniz (2008) gerekse Aldemir (2004),

bilgi okuryazarlığına ilişkin olarak bilgiye olan ihtiyacın hissedilmesi ve beraberinde bu ihtiyacı giderirken bilimsel bir ahlakla hareket etme, bilgi ihtiyacını tanımlama, bilgi arama stratejilerini oluşturma, bilgi kaynaklarına ulaşma, gerekli bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, yorumlama ve değerlendirme gibi beceriler üzerinde durmaktadırlar. Bütün bu özellikler nitelikli bir öğretmenin taşıması gereken özellikler arasında sayılabilir. Benzer biçimde Adıgüzel (2011) de nitelikli öğretmeni bilgi ihtiyacının farkında olan, bilgiye ulaşma yollarını bilen, ulaştığı bilgiyi anlamlandıran, yeni bilgi üreten ve ürettiği bilgi ile sorunlarını çözebilen öğretmen biçiminde tanımlamaktadır. Öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, bir öğretmenin bilgiyi aynen alması ve ezberlemesi yerine araştırarak-sorgulayarak elde etmesi ve bu bilgiyi yorumlayarak kullanmasına ilişkin görüşlerin tamamen kabul edildiği görülmüştür (İzci ve Koç, 2012).

Üzerinde durulan bir diğer konu öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada etkili buldukları yollarıdır. Buna göre internet, medya, kitap, kütüphane, makale, uzman kişi ve ansiklopedi bilgiye ulaşma yolları olarak sıralanmıştır. Ancak öğretmen adaylarının en fazla tercih ettiği yol internetle birlikte medya olmuştur. Bu durum, özellikle günümüzde iletişimin daha çok internet üzerinden gerçekleşmesi ve bireylerin sadece bilgiye ulaşırken değil; hayatın her anına ilişkin olarak interneti yoğun biçimde kullanmalarıyla bağdaştırılabilir. Benzer bir çalışma da öğretmen adaylarının bilgi kaynağı olarak en fazla interneti tercih ettiklerini göstermektedir (Başaran, 2005). Gömleksiz ve Öner (2011)'in araştırma sonuçları da bu görüşleri destekler niteliktedir. Araştırmacılar öğretmen adaylarının bilgiyi sunumda yazılı ve sözlü kaynakları kullandıklarını ve özellikle teknolojik olanakları kullanmada yeterli olduklarını belirlemişlerdir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının bilgiyi kullanmada fazla zorlanmadıkları sonucu elde edilmiştir. Bu durum başta internet olmak üzere teknolojik kaynakları kullanmanın bilgi okuryazarı olmayı olumlu yönde etkilediğini ve desteklediğini göstermektedir. Yine bir başka çalışmada interneti daha sık kullanan öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeylerinin daha az kullananlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Kaya ve Durmuş, 2008). Benzer biçimde öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlıkları ile internete yönelik tutumları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Kahyaoglu, 2011). Yine benzer bir çalışmada öğretmen adaylarına ilişkin bilgisayar özyeterlik algısı ile bilgi okuryazarlığı öz yeterlik algısının pozitif yönde ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Bilgisayar okuryazarlığı bilgi okuryazarlığının ön koşulu niteliğindedir (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2003). Başka bir deyişle bilgi okuryazarlığı bilgisayar okuryazarlığı terimini de içine alan geniş bir kavramdır (Aldemir, 2004). Demiralay ve Karadeniz (2008) bu tanımlamayı biraz daha genişleterek bilgi okuryazarlığının diğer bütün okuryazarlık türleri içerisinde temel ve kapsayıcı bir rolü olduğunu belirtmektedirler.

Farklı ve yeni okuryazarlık biçimlerinin öğretmen yetiştirme programlarına entegre edilmesi ve öğretmenlerin bu alanlarda donanımlı olarak yetiştirilmeleri gelecek kuşakların eğitimleri açısından önem taşımaktadır (Adıgüzel, 2005). Bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar okuryazarlığı kavramlarını birleştiren bir çalışmada, bilgi okuryazarlığı ile bilgisayar okuryazarlığı arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2002b). Öğretmenler üzerinde yapılan başka bir çalışmada bilgisayar özyeterlik algısı düşük öğretmenlerin kurslara katılarak bilgisayar kullanmayı öğrendikleri; ancak özyeterlik algısı yüksek öğretmenlerin kurslara katılmakla birlikte daha çok öğrenciliklerinde öğrendikleri belirlenmiştir. Ayrıca özyeterlik algısı yüksek öğretmenlerin bilgisayarı daha

sık kullandıkları ve yine bu gruptaki öğretmenlerin bilgisayarı daha çok tarama amaçlı kullandıkları görülmüştür (Seferoğlu ve Akbıyık, 2005).

Öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada yaşadıkları sorunlar ise internet bilgilerinin güvenilir olmaması, kütüphanelerin/kaynakların yetersiz olması ve araştırma yaparken anahtar kelime belirleyememesidir. Bu noktada interneti en fazla bilgiye ulaşma yolu olarak ifade eden öğretmen adaylarının yine internet ortamındaki bilginin güvenilirliğini sorgulaması ilginç bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca yaşanan bir diğer sorunun kütüphaneler ve buradaki kaynaklarının yetersizliği biçiminde ifade edilmesi araştırma sonuçları arasında bilgiye ulaşma kaynağı olarak kütüphanelerin gösterilmesinin ancak en fazla tercih edilen yol olarak kabul görmemesini açıklar niteliktedir. Başka bir ifade ile öğretmen adaylarının kütüphanelerdeki kaynakları yeterli görmedikleri için bilgiye ulaşmada çok fazla tercih etmediklerini açıklar niteliktedir. Öğretmen adayları üzerinde yapılan bir araştırmada üniversite kütüphanesinin sahip olduğu koşulların ve görevlilerin öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerinin gelişmesine katkısı olmadığı ve bunu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Aldemir, 2004). Başka bir ifade ile araştırmaların sonuçları birbirini destekler niteliktedir. Oysa iyi bir öğretmen-kütüphaneci işbirliği ile etkin biçimde yürütülen kütüphane çalışmalarının öğrencilerin hem motivasyonlarını arttırdığı hem de bilgi okuryazarlığına olumlu etkide bulunduğu araştırmalarla ortaya konmuştur (Small, Zakaria ve El-Figuigui, 2004)

Mevcut araştırmayla ulaşılan bir diğer sonuç ise öğretmen adaylarının bilgi paylaşımı noktasında interneti/sosyal medyayı, yazılı/görsel materyalleri ve sözlü iletişimi kullanmalarındır. Yapılan benzer bir çalışmada da öğretmen adaylarının daha çok basılı materyaller ve manyetik/dijital materyallerle bilgi paylaşımında buldukları belirlenmiştir (Başaran, 2005). Bu sonuçlar bilgi okuryazarlığı ediniminde çok yönlü kaynaklardan yararlanmanın önemini ve gereğini ortaya koymaktadır. Nitekim Jones, Peters ve Shields (2007) çalışmalarında çok yönlü kanallardan beslenerek geliştirilen bilgi okuryazarlığının daha motive edici ve ilgi çekici olduğunu belirleyerek, bu durumun öğrenme üzerinde olumlu etkilere yol açtığını ortaya koymuşlardır.

Bütün bu sonuçlar değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının bilgi okuryazarı olarak yetişmelerini sağlamak için bilgiye ulaşmada karşılaştıklarını düşündükleri zorlukları ortadan kaldırmaya dönük uygulamalara gidilmelidir. Bu çerçevede özellikle en fazla tercih edilen bilgiye ulaşma yolu olarak kabul edilen internetin kullanılması ve öğretmen adaylarının internete daha pratik biçimde ulaşmalarını sağlayacak imkânlar oluşturulmalıdır. Özellikle üniversitelerin yerleşke alanlarında kablosuz internet kullanımı desteklenmelidir. Bununla birlikte hizmet öncesi eğitim sürecinde verilecek derslerde bilgiye ulaşma yolları ve doğru araştırma yapma teknikleri öğretilmelidir. Öğretmen adaylarının üniversitelerin üye oldukları veri tabanlarına girebilmeleri için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır. Özellikle doğru kaynağa ulaşma, ulaşılan bilginin doğru değerlendirilmesi ve sunulması noktasında öğretmen adayları yönlendirilmelidir. Bu çalışmanın benzerleri gerek nitel gerekse nicel boyutta da yapılarak sonuçların tutarlılığı karşılaştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

ADIGÜZEL, Abdullah (2005). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Öğretmen Niteliklerinde Yeni Bir Boyut: Bilgi Okuryazarlığı, Milli Eğitim, 167,

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/167/index3-adiguzel.htm, adresinden 15.02.2013 tarihinde edinilmiştir.

ADIGÜZEL, Abdullah (2011). Bilgi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 17, 15-28.

AKKOYUNLU, Buket ve KURBANOĞLU, Serap (2003). Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı ve Bilgisayar Özyeterlik Algıları Üzerine Bir Çalışma, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24, 1-10.

ALDEMİR, Ahmet (2004). Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ALDEMİR, Ahmet. (2003). Bilgiye Erişimde Yeni Yaklaşım: Bilgi Okuryazarlığı. ÜNAK'03: Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu, (25-26 Eylül), Ankara.

ARGON, Türkan, ÖZTÜRK, Çiğdem ve KILIÇASLAN, Hülya (2008). Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Bilgi Okur-Yazarlığı Becerileri Üzerine Bir Durum Çalışması, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2), 13-22.

BAŞARAN, Mustafa (2005). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgi Okuryazarlıklarının Değerlendirilmesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(3), 163-177.

CHANG, Y. Yun-ke, ZHANG, Xue, MOKHTAR, Intan Azura, FOO, Schubert, MAJİD, Shaheen, LUYT, Brendan ve THENG, Yin-leng (2012). Assessing Students' Information Literacy Skills in Two Secondary Schools in Singapore. Journal of Information Literacy, 6(2), 18-34. <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs/index.php/JIL/article/view/PRA-V6-I2-2012-2> adresinden 19.02.2013 tarihinde edinilmiştir

DEMİRALAY, Raziye ve KARADENİZ, Şirin (2008). İlköğretimde Yaşam Boyu Öğrenme İçin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Geliştirilmesi, Cypriot Journal of Educational Sciences, (3) 2, 89-119.

FERGUSON, Brian (2003). Information Literacy-A Primer for Teachers, Librarians and other Informed People, A Frebook, <http://bibliotech.us/pdfs/InfoLit.pdf> adresinden 09.09.2012 tarihinde edinilmiştir.

GÖMLEKSİZ, Mehmet Nuri ve ÖNER, Ümmühan (2011). Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Becerilerindeki Zorlanma Düzeyleri, e-Journal of New World Sciences Academy, 6(1), 119-138.

GÜL, Gözde (2007). Okuryazarlık Sürecinde Aile Katılımının Rolü. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 8(1), 17-30.

HENNESSEY, Sandra. (2009). Information Literacy-Finding Information, <http://www.collegeupgradingon.ca/current/infoliteracy/informationliteracy.pdf> adresinden 09.09.2012 tarihinde edinilmiştir.

HOFFMANN, Debra Anne ve LaBONTE, Kristen (2012). Meeting Information Literacy Outcomes: Partnering with Faculty to Create Effective Information Literacy Assessment. Journal of Information Literacy, 6(2), 70-85. <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs/index.php/JIL/article/view/LLC-V6-I2-2012-1> adresinden 19.02.2013 tarihinde edinilmiştir.

İZCİ, Eyüp ve KOÇ, Sevda (2012). Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenmeye İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Adıyaman Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (9), 101-114.

JONES, Rosie, PETERS, Karen ve SHIELDS, Emily (2007). Transform Your Training: Practical Approaches to Interactive Information Literacy Teaching. Journal of Information Literacy, 1(1), 35-42.

KAHYAOĞLU, Mustafa (2011). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Bilgi Okur-Yazarlığı Becerileri İle İnternet Kullanımına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi, 2(3). <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=13334>, adresinden 12.02.2012 tarihinde edinilmiştir.

KAYA, Sinan ve DURMUŞ, Alpaslan (2008). Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Ve Araştırma Yaparken İnterneti Kullanma Düzeyleri, 2nd International Computer and Instructional Technologies Symposium (ICITS), 778-786.

KILIÇ-ÇAKMAK, Ebru (2010). Learning Strategies and Motivational Factors Predicting Information Literacy Self-efficacy of e-Learners, Australasian Journal of Educational Technology, 26(2), 192-208

KIZILASLAN, Duygu (2007). Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversite Kütüphaneleri: Bilgi Okuryazarlığı Planı Hazırlama Unsurları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KINIKIN, Janae ve HENCH, Keith (2012). Poster Presentations as an Assessment Tool in a Third/College Level Information Literacy Course: An Effective Method of Measuring Student Understanding of Library Research Skills. Journal of Information Literacy, 6(2), 86-96. <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs/index.php/JIL/article/view/LLC-V6-I2-2012-2> adresinden 19.02.2012 tarihinde edinilmiştir.

KURBANOĞLU, S. Serap ve AKKOYUNLU, Buket (2002a). Bilgi Okuryazarlığı: Bir İlköğretim Okulunda Yürütülen Uygulama Çalışması. Türk Kütüphaneciliği 16(1), 20-40.

KURBANOĞLU, S. Serap. (2010). Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz. Türk Kütüphaneciliği, 24(4), 723-747.

KURBANOĞLU, Serap ve AKKOYUNLU, Buket. (2002b). Öğretmen Adaylarına Uygulanan Bilgi Okuryazarlığı Programının Etkililiği Ve Bilgi Okuryazarlığı Becerileri İle Bilgisayar Özyeterlik Algısı Arasındaki İlişki, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 98-105.

POLAT, Coşkun (2004). Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversiteler. 40. Kütüphane Haftası Kutlama Programı, (30 Mart-4Nisan), Konya.

POLAT, Coşkun (2005). Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SEFEROĞLU, Sadi ve AKBİYİK, Cenk (2005). İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Bir Çalışma, Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research, 19, s. 89-101.

SMALL, Ruth. V., ZAKARIA, Nasriah. ve El-FIGUIGUI, Houria (2004). Motivational Aspects of Information Literacy Skills Instruction in Community College Libraries. *College & Research Libraries*, 65(2), 96-121.

SNAVELY, Lianne ve COOPER, Natasha (1997). The Information Literacy Debate. *The Journal of Academic Librarianship*, 23(1), 9-13.